

‘אמר להו רב ששת: פוקן ואמרו ליה לרבי יצחק כבר תרגמא רב הונא לשמעתיך בבבל, דאמר רב הונא עושין מחיצה למת בשביל חי...’ — נראה לפרש: כבר תרגמה רב הונא דבריך לענין עשיית מחיצה בלבד, אבל לטלטל מותר אפילו לצורך דבר שאינו ניטל. (רא”מ הורביץ. וכן פסק הר”ף ועוד, שכלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל, דלא כרבי יצחק).

‘חם להם מלמעלה מביאים מחצלת ופורסין עליהן...’ — מבואר שמותר לאדם לפרוס בגד מעליו להגנה מפני החמה, כאשר הוא מחזיקו בידו. ואף על פי שהוא מתוח ומיועד לסכך — הואיל ואינו מניחו אלא אוחזו בידו — מותר. (עפ”י חזון איש נב,ב; תהלה לדוד — מובא בשמירת שבת כהלכתה טז הערה נג. וע”ע שו”ת אבני נור או”ח רכב).

ולפי זה מותר כמו כן לפרוס תלית ולהחזיקה בידים להגנה מפני הגשם. (וכגון בשעת קריאת התורה במקום שאינו מקורה, כגון בכותל המערבי). וכל שכן לפרוס תלית מעל חתן תורה מותר. (עפ”י ש”כ כד הערה כא. והביא מהגרשו”א שאינו דומה למטריה שאסורה בשבת — כי המטריה מהוה אהל גם ללא אחיזת האדם, ואחיזתו אינה מיועדת אלא לנשיאה, אבל כאן האחיזה בעצמה היא מהוה את האהל. עוד הביא שם שהקצות-השלחן הקשה על טעם זה, וכתב נימוק אחר לפריסת תלית מעל חתן תורה, שאינו נעשה להגנה אלא לכבוד. וכתב שם שלפי דבריו יהא אסור לפרוס תלית לצורך סיכוך, אפילו מחזיק בידיו. אך לכאורה זה נסתר מסוגיתנו. ול”מ לומר שרק לצורך המת התירו כאן לעשות כן).

‘היכא דאיכא ככר או תינוק כולי עלמא לא פליגי דשרי, כי פליגי דלית ליה’ — אבל המטה עצמה אינה מתירה את טלטול המת, לפי שהמטה טפלה ובטלה למת. (רש”ש, ע”ש ובגליון הש”ס). או בדרך זו: לא התירו אלא כאשר המוקצה נעשה בסיס לדבר המותר, שהרי יכול להסיר את ההיתר ואינו מסירו, הלכך נראה כאילו המוקצה טפילה לככר, ועיקר הטלטול לצורך הככר, וזה עדיף ממצב הפוך, שדבר המותר נעשה בסיס למוקצה. (ע’ חזון איש מז,כג). ודוקא ככר או תינוק אבל שאר כלים לא, שמא יאמרו שהם נקברים עמו, [שכן היו רגילים, לקבור כלי תשמישיו עמו, שלא יהנה אדם מהם], והרי הם אסורים בהנאה ובטלטול כמת עצמו כמבואר בסנהדרין (מה: תור”ד).

‘טלטול מן הצד’ — בבאר שיטות הראשונים והפוסקים בטלטול מוקצה מן הצד, ובטלטול בגופו שלא בידיו (ראה בסיכומים שבסוף הספר) — ע’ משנ”ב שח סקי”; חזון איש מז,יב; מנחת שלמה יד,ב; שבט הלוי ח”ח מט נ.

דף מד

הערות ובאורים בפשט

‘זהתניא מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ורבי שמעון מתיר? — התם קערה דומיא דנר הכא קערה דומיא דכוס’ — מבואר כאן שכמו לענין הכלי עצמו, כך גם לענין מותר השמן יש חילוק בין כלי קטן לגדול. ואף על פי שגם בנר קטן יתכן ולא תכבה האש עד שיכלה השמן, מכל מקום כיון שנותן דעתו אימתו יכבה, בגלל הנר עצמו, גם לשמן נותן דעתו, אבל בכלים גדולים שהוא מקצה דעתו מהם לגמרי, גם השמן מוקצה. (רמב”ן; רשב”א ועוד).

נראה לפרש שבנרות ופתילות שלהם, במקרים רבים, ואולי כמעט תמיד, ניתוח מעט שמן בנר, כי לקראת כיבויו שוב אין הפתילה שואבת היטב, ונשאר שמן בקצה הנר וכדו', וכיון שהוא יושב ומצפה מתי תכבה נרו (כמו שאמרו להלן מו: ובביצה ל:), הרי ממילא דעתו על השמן. אבל בכלים גדולים העשויים לידלק למשך כל השבת, ודאי מקצה דעתו מן השמן.

רבי אליעזר ברבי שמעון אומר: מסתפק מן הנר הכבה' — פרש"י (כבאור המהרש"א ועוד): שכבה והולך, ואף על פי שעדיין לא כבה לגמרי — מותר, (שכבר אין בנטילתו משום מכבה. וע"ע אבני נזר או"ח תצו, יב). והריטב"א חולק וסובר שאין התר אלא לאחר שכבה, ולא נחלק רבי אליעזר על אביו בדבר זה אלא בשמן המטפטף בלבד. [יש שהעירו על פרש"י, לו יהא שאין כאן איסור משום מכבה, אך הלא השמן נעשה בסיס לדבר האסור, השלהבת (ראש יוסף)].

ויש שכתבו ששמן שבנר אינו נאסר משום 'בסיס', אם משום שאין בסיס באכלים (ע' רמ"א שיא, ח בשם הכלבו. ואם כי המגן-אברהם והגר"א פרשוהו באופן אחר, האור-שמה (שבת כה, טו) נקט דברים כפשוטן. וכן כתב המרכבת-המשנה בדעת הרמב"ם. ומה שאמרו להלן מו. 'הנח לנר שמן ופתילה...') — 'שמן' לאו דוקא, ע"ש 'ראש יוסף' (שם), אם משום שרק השמן שתחת השלהבת ממש נעשה לה בסיס, ולא כל השמן שבנר, כי אינו גוף אחד. ע' בכל זה ועוד, ב'בית ישי' יד].

'דאילו אבוה סבר כבה אין לא כבה לא ואיהו סבר אע"ג דלא כבה' — אף על פי שרבי שמעון לית ליה מוקצה, מכל מקום אוסר את השמן המטפטף כל עוד הנר דולק, לפי שמקצה את השמן שבנר ומדחהו בידיים ואין דעתו על השמן והנר עד שיכבה, הלכך גם השמן הנוסף הוקצה עד הכיבוי. ואף על פי שהוא מניח כלי תחתיו לקבלת השמן, מכל מקום אין בדעתו שיטפטף כל כך עד שיעשה בו צרכו, אלא מניח כלי בשביל טפטוף טפה אחת או שתים שלא יטנפו המפה. (עפ"י תור"ד ועוד). (יש להסתפק בטעמו של רבי אלעזר, האם משום שסובר שדעתו של אדם גם על השמן המטפטף, (משמע בתוס' (מב סע"ב) שהיה זה דבר הרגיל, שהשמן נוטף מן הנר), או שמא רבי אלעזר לית ליה מוקצה כלל. ולפי זה יהא מותר לשיטתו אף בכוס וקערה ועששית. וכן יש לדייק קצת מסידור הדברים בברייתא, ש'אבל כוס וקערה...') לא הובא לאחר דברי רבי אלעזר להשמיענו רבותא שאפילו לדבריו מותר, אלא רק לאחר דברי רבי שמעון. ולפי זה אולי אף בגרורות וצימוקים וכדו' רבי אלעזר מתיר. ואולם בתוס' להלן (מה. סד"ה אלא) קצת משמע שאין מי שחולק בגרורות וצימוקים. וצ"ב).

(ע"ב) 'מוכני שלה...' — התוס' דנו בשאלה אם שידה זו עשויה למרכב אנשים עליה, כי אז טמאה מדרס, ואינה טהורה הגם שהיא באה במידה. ואולם במקום אחר צדדו לומר שכלי שאינו עשוי אלא להעברה ממקום למקום, אינו טמא מדרס. (ולזה הסכים הריטב"א כאן). וראה עוד בענין זה ובנידון כלי רכב שבזמננו, האם מיטמאים משום 'מדרס' — במובא במנחות לא.

'ההיא רבי שמעון היא דלית ליה מוקצה' — ואם תאמר והלא מודה רבי שמעון בכוס ובקערה ובעששית, לפי שאדם מקצה דעתו מהם? ויש לומר: גם כאן כמו בנר קטן, דעתו עליה ומצפה אימתי יפלו או יינטלו המעות מעליה. (חדושי הרשב"א)

סיכומי שיטות

'תנו רבנן, מטלטלין נר חדש...' — בסוגיא מבוארים כמה מיני 'מוקצה', והנה עיקרי החילוקים והשיטות: נר (= כלי) חדש שלא השתמשו בו מעולם אינו 'מוקצה', (לפי שיש בו אפשרות לשימושים נוספים מלבד הדלקה. עפ"י תוס'). ומותר לטלטלו כדי שלא ייגנב ולא ייפסד, כדין כלי שמלאכתו להיתר, לפי שלא נשתמשו בו מעולם. אליהו רבה, מובא בבאור הלכה סו"י רעט).

נר חרס שהדליקוהו פעם אחת, נעשה מאוס לשימושים אחרים, והריהו 'מוקצה מחמת מיאוס' ואסור לרבי יהודה, ומותר לרבי מאיר ורבי שמעון. אבל נר של מתכת אינו מוקצה מחמת מיאוס ומותר לטלטלו אף לרבי יהודה. (ודוקא לצורך גופו או מקומו, כדין 'כלי שמלאכתו לאיסור'). [ומבואר בתוס' שאם ייחזרו להדלקה בלבד או שאינו ראוי לשאר שימושים, אסור לרבי יהודה בטלטול כשאר 'מוקצה' וכדין חצוצרות לעיל לו].

נר שהודלק לשבת זו — כל עוד הגר דולק, אסור הוא בטלטול לכל הדעות, משום שהוא 'בסיס לדבר האסור', השלהבת (מו.).

לאחר שכבה הגר — לרבי יהודה ורבי מאיר אסור לטלטל הגר משום 'מוקצה מחמת איסור' שהרי בין השמשות היה אסור לטלטלו. והוא הדין לשמן הנוסף מן הגר בשבת, הריהו מוקצה מאותו הטעם, שהרי היה אסור להסתפק מן השמן כשהיה נתון בנר בין השמשות. ואולם לדעת רבי שמעון אין איסור לא בטלטול הגר ולא בשמן שנטף ממנו. [אבל כאשר הגר דלוק, מודה רבי שמעון שאסור השמן בהנאה (ובטלטול. עפ"י רעק"א ותוס' מג. וע' מהרש"א לעיל מב:)] משום 'מוקצה מחמת מצוה'. ורבי אלעזר בנו חולק ומתיר ליהנות מן השמן הנוסף, אפילו הגר עדיין דלוק.

אך אם הדליק כלי המכיל שמן רב, הואיל ואין האדם מצפה לו שייכבה אלא הקצהו להדלקה למשך כל היום — גם לרבי שמעון אסור בטלטול לאחר שכבה. (וכיוצא בזה מודה רבי שמעון בדברים שאינו מצפה להם שיהיו ראויים לו בשבת, כגון עצי סוכה של מצוה (בביצה ל) ובכור שאין מומו ניכר מערב יום טוב, כדלהלן מו:). כדין הגר והשמן המטפטף, כן דין מותר השמן שבנר — לרבי יהודה אסור ולרבי שמעון מותר.

עוד מבואר בסוגיא, שהמייחד מטה להנחת מעות (בלבד, ומקצה אותה משאר שימושים. ראשונים) — אם הניח עליה מעות פעם אחת, הריהו אסורה בטלטול, ואפילו לצורך גופה או מקומה (תוס'). ואם לא הניח עליה מעות — מותרת.

[ודוקא לענין דין 'מוקצה' אין די ביחוד ללא מעשה בפועל, אבל לענין 'כלי שמלאכתו לאיסור' שאין בו (כמעט) כל שימוש של היתר בגופו — אסור אפילו ללא מעשה, וכגון חצוצרות. עתוס' כאן; פרי מגדים שח בא"א ה.]

ולכאורה נראה שפמוטים (וחנוכיות) שלנו, כמוהם כחצוצרות, ואסורים בטלטול שלא לצורך גופו ומקומו אפילו לא נשתמשו בהם מעולם. וכן יש לדון בהם משום מוקצה מחמת חסרון כיס. אכן חלוקות הדעות בין הפוסקים האחרונים בדבר — יש סוברים שהם ככלי שמלאכתו להתר (ע' באור הלכה סו"י רעט; שבט הלוי ח"ג לב), ויש האוסרים לגמרי משום שאינם ראויים למלאכת התר, או

מטעם מוקצה מחמת חסרון כיס (עפ"י ערוך השלחן שח, סג; חזו"א. וע"ע שמירת שבת כהלכתה פרק כח הערה פ). ויש הסוברים שהם ככלי שמלאכתו לאיסור ומותרים רק לצורך גופם או מקומם. (אגרות משה או"ח ח"ה כב, כח. וע"ע: דברי חכמים — 301).

לדעת הרי"ף (רמב"ן ריטב"א ועוד), דין זה אמור רק לרבי יהודה, אבל לרבי שמעון אפילו כשייחד והניח מעות — מותרת בטלטול, שהרי רבי שמעון לית ליה מוקצה. [ומכל מקום אסור לטלטלה אלא לצורך גופה או מקומה, כדין 'כלי שמלאכתו לאיסור'. הגהות אשרי]. ואילו לרבנו תם (עתוס' סד"ה הא; רא"ש) אפשר שגם רבי שמעון מודה בדבר, משום שאדם מקפיד עליה ומייחד לה מקום, והרי זה כ'מוקצה מחמת חסרון כיס' שמודה בו רבי שמעון שאסור.

הניח עליה מעות ללא ייחוד — אם המעות עודן עליה, אסור לטלטלה לכל הדעות. ואם אינן עליה כעת — אם הונחו עליה (לדעת) בשעת בין השמשות — אסור לרבי יהודה ('מוקצה מחמת איסור', ומגו דאתקצאי ביה"ש אתקצאי לכולי יומא) ומותר לרבי שמעון. ואם לא היו עליה בין השמשות — מותר לטלטלה.

כתב הרי"ף ושאר פוסקים: הלכה כרבי שמעון, דלית ליה מוקצה, כגון במטה שייחדה והניח עליה מעות בחול, וכן נר ישן — אינו נאסר מחמת מיאוס. מלבד ב'מוקצה מחמת איסור' שבזה הלכה כרבי יהודה שאסור.

*

רבי שמעון אומר: כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת' — כל הנרות — הנשמות (כמו שנאמר נר ה' נשמת אדם) — מטלטלין מן הגיהנם ומוציאים אותם, מלבד הנר הדולק בשבת, דהיינו מחלל שבת, שנשמתו דולקת בגיהנם בשבת, מדה כנגד מדה. וכמו שאמר רבי שמעון בזהר (תרומה קנ): כי בשבת יוצאים כל הנשמות מגיהנם חוץ ממחללי שבת (כתר שם טוב יז. ועוד).

דף מה

'מניחין נר על גבי דקל בשבת ואין מניחין נר על גבי דקל ביום טוב' — לדעת הרא"ש (נג. - פ"ה ב) נטילת דבר התלוי באילן אינה אסורה משום השתמשות באילן. ולפי זה פרש שהחשש האמור כאן הוא שמא יעלה על האילן כדי ליטול את הנר. (וכן דייק המגן-אברהם (תקיד סקט"ז) מלשון השו"ע. אלא שהקשה על דברי הרא"ש ממקום אחר. והריטב"א (בעירובין ק.) הוכיח מכאן שאסור ליטול כלום מע, ג האילן בשבת. ע' מגדים חדשים כאן שדייק מלשון רש"י 'דשקיל ומנח ליה' שבנטילה לבד אפשר שאין איסור השתמשות. ופירש שהחשש הוא שמא יטול וידליקנו ויתלנו שוב. ולא נהירא, שאם כן בשבת אין שייך חשש זה אף לרבי שמעון, ומהו שהקשו 'מה לי שבת מה לי יו"ט'. אך אפשר שיטול ויחזיר ללא הדלקה. אכן דעת הרא"ש עצמו שאין חילוק בין נטילה להנחה, כמו שהעיר במגדים חדשים ע"ד הפרי-מגדים (שלו) שיצא לחלק בכך. ויש להעיר שמדברי רש"י בפסחים (נ:): משמע שאין איסור בנטילת דבר מהאילן. ובוזה יתישבו קושיות התוס' שם).

דף מדר (מה)

סב. האם הדברים דלהלן מותרים בשימוש ובטלטול בשבת?

א. מותר השמן שבנר.

ב. נר של חרס או של מתכת, וכן שאר כלים המשמשים להדלקה.

ג. שמן המטפטף מן הנר בשבת.

ד. מטה שיחדה למעות או / ו שיש עליה מעות.

א. מותר השמן שבנר ושבקערה — אסור בטלטול ובהנאה, לפי שהוקצה בין השמשות מחמת איסור ומחמת מצוה. רבי שמעון מתיר. [ורק כל עוד הנר דולק אסור רבי שמעון, כדלהלן]. ודוקא בנר וקערה קטנים, אבל כלי קיבול גדולים, העשויים להדלקה ממושכת ואין אדם מצפה שייכבו, מודה רבי שמעון שאסור להזיזם ממקומם.

א. הלכה כרבי יהודה במוקצה מחמת איסור, ולכן מותר השמן אסור. ר"ף וש"פ.

ב. לדעת התוס' והריטב"א, אין מועיל להתנות מראש להסתפק ממותר השמן, וגם לרבי שמעון אין מועיל תנאי ליהנות מהשמן המטפטף כל זמן שהנר דולק — לפי שהוא מקצהו בין השמשות ודוחהו בידים לצורך שבת, ועוד שהוא בסיס לדבר האסור באותה שעה.

ואולם יש סוברים שמועיל תנאי להסתפק ממותר השמן (תשב"ץ ח"א קלו, עפ"י הרמב"ן ועוד).

ג. לאחר השבת, השמן מותר לכל הדעות בהנאה, כי לא הוקצה אלא בזמן המצוה (עפ"י תוס').

ב. מטלטלים נר חדש שלא הדליקו בו. (לפי שהוא ראוי לשימושים שונים ואין אדם מקצהו. עפ"י תוס').

ומותר לטלטלו אף שלא לצורך גופו או מקומו. א"ר, מובא בבאה"ל סוס"י רעט. ויש מחמירים

בנר או פמוט שאינו ראוי לשימוש אחר מלבד הדלקה (ע' חזו"א טז, יג. וראה מו"מ בשאלה זו

בשו"ת שבט הלוי ח"ג לב).

הדליקו בו בשמן (פעם אחת, ולא בשבת זו) — אם הוא עשוי מחרס, והרי בהדלקתו נעשה מאוס לשאר שימושים, לרבי יהודה אסור לטלטלו משום 'מוקצה מחמת מיאוס'. ולרבי מאיר ורבי שמעון מותר. ואם הוא של מתכת ('פמוט') שאינו נמאס — דברי הכל מותר. (רבי זירא).

א. נחלקו רב אחא ורבינא (קנן). האם הלכה כרבי יהודה או כרבי שמעון בנר ישן. והלכה

כדברי המיקל מהם, הלכך הלכה כרבי שמעון ב'מוקצה מחמת מיאוס' שמותר (ר"ף).

ב. הגרעק"א צידד (עפ"י הר"ן בביצה) שלא התיר רבי שמעון אלא להשתמש בו, שאז נסתלקה

ממנו הקצאתו, שהרי אינו חושש כעת למיאוסו, אבל בטלטול גרידא לא התיר, כשעדיין

הוא מוקצה מכל שימוש. וכן כתב לדקדק מלשון הרמב"ם. ואולם יש מפרשים בדעת הרמב"ם שמותר

לצורך גופו או מקומו ולא לצורך אחר, ואף בכלי שמלאכתו להיתר. (ע' באה"ל סוס"י רעט בשם הפמ"ג),

ואף הגרעק"א בהגהותיו לשו"ע נראה שחזר ונקט לעיקר להתיר. וע' גם בחזו"א מג, ה; בית ישי יד, הערה

ג.

ג. התר טלטול בנר של מתכת, היינו לצורך גופו או מקומו, כדין כלי שמלאכתו לאיסור

(עתוס' לו). ויש אומרים שנר אינו נידון כ'כלי שמלאכתו לאיסור', ואולם הכרעת הפוסקים

כדעה ראשונה (או"ה רעט, ב).

ד. מבואר בתוס' שאין הנר מותר בטלטול אלא לפי שהוא ראוי כל שעה לשימושים אחרים,

אבל אם ייחודו להדלקה בלבד, או שמצד עצמו אינו ראוי לשאר שימושים — אסור לרבי יהודה, כדין חצוצרות.

סתם 'פמוט' אין אדם מקפיד עליו ואינו אסור משום 'מוקצה מחמת חסרון כיס' (ר"ן). מרש"י (קכב.) מ' שפמוטות גדולים אסורים, שקובעים להם מקום. ואולם התוס' (שם ולעיל לה.) חולקים.

הדליקתו לשבת זו — כל זמן שהוא דולק, לדברי הכל אסור בטלטול. (ואפילו לרבי שמעון, משום שהוא בסיס לדבר האסור, השלהבת. מו.) כבה — לרבי יהודה ורבי מאיר אסור בטלטול, ואפילו הוא של מתכת שאינו מאוס (רבי זירא), משום שהוקצה בין השמשות מחמת איסור. ולרבי שמעון ורבי אלעזר בנו — מותר, ודוקא בכלים קטנים, אבל בכלים גדולים אסור, כאמור לעיל.

[מסתם משנת כלים משמע לכאורה כרבי שמעון, ואולם דחו בגמרא (מו.) לישבה עם שיטת רבי יהודה. רב פסק כרבי יהודה, אך בשעת הדחק הורה רב לסמוך על רבי שמעון והתיר לטלטל נר הנוכה בשבת לאחר שכבה (מה.). ורבי יוחנן הורה (שם) בנר ישן בלבד כרבי שמעון. (לפרש"י רשב"א וריטב"א; — אבל במוקצה מחמת איסור סובר רבי יהודה, ובשאר מוקצה פוסק כרבי שמעון. רשב"א. והתוס' והר"ה פרשו שרבי יוחנן פסק כרבי יהודה אפילו במוקצה מחמת מיאוס. ודוקא כהא בידים, אבל לא דהא בידים, סובר רי"ח כרבי שמעון — ע' חזו"א מא,יא.) ובשם רבי יהושע בן לוי מסרו הלכה כרבי שמעון. וכן רב מלכיא ורבי יוסי גלילאה ורבי אבהו נהגו התר בטלטול נר שכבה, כרבי שמעון. (ואפשר גם רב יהודה.) מאידך רבי שמלאי ורבי יוסי בר חנינא אסרו. מו.]

א. הלכה כרבי יהודה בנר שכבה בשבת, שמוקצה מחמת איסור הוא. רי"ף. ואסור אף לצורך

גופו או מקומו (הגהות אשר"י. וכ"כ הריטב"א ועוד, שלרבי יהודה ורב אסור אף לצורך גופו ומקומו).

ב. אם התנה מראש לטלטל את הנר לאחר שיכבה, אפילו בקערה ועששית העשויים לדלוק

זמן רב — כתבו הרמב"ן (עפ"י הירושלמי. וכ"ה ברשב"א ובר"ן) שתנאו מועיל. [ודוקא לדידן,

אבל לרבי יהודה האוסר משום מיאוס, אין מועיל תנאי]. וכן פסק התשב"ץ (ח"א קלו.) וכתב

שלכך נוהגים ליתן פתיתי לחם בנר, להזכיר שעל תנאי הוא מקצה אותו, רק בעודו דולק.

אבל גם באופן זה אין התר לטלטלו אלא לצורך גופו או מקומו, כשאר כלי שמלאכתו

לאיסור. (וכ"כ הריטב"א.) וצידד שם בסוף התשובה שמא נר אינו נחשב ככלי שמלאכתו

לאיסור ומותר לטלטלו גם כדי שלא יישבר — אם התנה.

ולדעת התוס' נראה שאין מועיל תנאי להשתמש בנר שכבה. וכן נקט לעיקר הריטב"א.

ג. אם יש בנר שברי פתילה חשובים מן השמן, אסור לטלטל הנר אפילו לרבי שמעון, משום

'בסיס לדבר האסור' (להלן מו. ע"ש).

ג. שמן המטפטף מן הנר — לרבי יהודה ורבי מאיר, אסור בהנאה ובטלטול כל השבת, לפי שהוקצה

מחמת מצוה ומחמת איסור.

לרבי שמעון, אסור כל זמן שהנר דולק, לפי שהוקצה למצוותו, אבל לאחר שכבה — ניאותרים הימנו.

לרבי אלעזר ברבי שמעון, מותר ליהנות מן השמן המטפטף גם בעוד הנר דולק.

וכן מתיר רבי אלעזר להסתפק מן השמן שבנר, כאשר הנר כבה והולך, שכבר אינו חייב

משום מכבה (עפ"י רש"י ומהרש"א). והריטב"א חולק.

ד. אמר רב יהודה אמר רב: מטה שייחדה למעות (ושוב אין משתמשים בה לשימוש אחר. עפ"י תוס') — אם הניח עליה מעות, אפילו בחול, הרי הוקצתה לאיסור ואסור לטלטלה בשבת. לרבי יהודה אסורה אף לצורך גופה או מקומה, אבל לרבי שמעון אין אסור שום מוקצה לצורך גופו ומקומו אלא מוקצה מחמת חסרון כיס. תוס' (ד"ה מטה), אך יש מקום לומר שמודה כאן רבי שמעון הואיל ומקפיד עליה ומייחד לה מקום (עפ"י תוס' סד"ה הא). ואילו הרי"ף גט שלרבי שמעון אפילו ייחדה והיו עליה מעות — אם עתה אינן עליה — מותר לטלטלה. (וכ"ד הרמב"ן והריטב"א ועוד). אך נראה שדינה ככלי שמלאכתו לאיסור, כי ייחדה למעות והיו עליה מעות, הלכך אין לטלטלה אלא לצורך גופה או מקומה (הגהות אשר"י).

לא ייחדה למעות; בזמן שיש עליה מעות, אסורה בטלטול. אין עליה מעות, אם היו עליה בין השמשות — לרבי יהודה אסורה ולרבי שמעון מותרת. לא היו עליה בין השמשות וגם עתה אינן עליה, גם אם היו בשבת וסולקו — מותרת בטלטול לדברי הכל.

א. הלכה כרבי יהודה במוקצה מחמת איסור, הלכך אם היו עליה מעות בין השמשות — אסור לטלטלה (רי"ף). ובשעת הדחק יש לסמוך על רבי שמעון (הגהות אשר"י).

ב. זה שאסרו בשהיו עליה מעות בין השמשות — דוקא אם הניחן, אבל שכח שם מעות — מנער את הכר והמעות נופלות. ואולם כל זמן שהמעות עליה אסורה המטה בטלטול. ולצורך מקומה — מותר (תוס', עפ"י גמרא קמב:).

סג. שידה ומוכני שלה — האם הם נידונים ככלי אחד או כלים נפרדים, ומאי נפקא מינה?

מוכני (רש"י: גלגלים. תוס': בסיס) של שידה; בזמן שהיא נשמטת (שדרכה להישמט מדי פעם. עפ"י רמב"ם בפירוש המשנה — כלים יח, ב. ונראה שאינה מחוסרת מעשה אלא יכולה להישמט בכל עת. עפ"י שפת אמת להלן מה:). — אין חיבור לה. אינה נשמטת (= שהיא מחוברת אליה) — חיבור. כמה נפקותות הוזכרו במשנה:

א. לענין מידת הכלי, שכלי עץ הבא במדה (ארבעים סאה בלח) אינו מקבל טומאה; אם הוא מחובר לשידה — נמדד עמה, ואם לאו — אינו נמדד עמה.

שידה העשויה למרכב אנשים — לפרש"י, אם היא באה במידה — טהורה (וכ"כ הרמב"ן בחדושי להלן פג: והרא"ה המובא בשיטה להר"ן כאן. וכן יש לדייק מדברי הרמב"ם בפירוש המשנה — כלים ס"פ כד. ע' 'קהלות יעקב' כה). והתוס' כתבו שהיא טמאה, וכאן מדובר בעשויה למשא כלים שאין בה טומאת מדרס ולכן כשהיא באה במדה — טהורה. ובמקום אחר דנו התוס' (ועוד) לומר שגם העשויה לרכיבה, הואיל וייעודה להעברה ממקום למקום, אינה טמאה מדרס.

ב. לענין הצלה באוהל המת.

לפרש"י: כשהם בבית הקברות, ויש על השידה כלים הבולטים מדפנות השידה אבל דפנות המוכני מגנות עליהם; אם המוכני נידון לעצמו, אינו מציל על הכלים, שהרי הוא עצמו טמא, לפי שיש לו בית קיבול. ואם הוא נידון כמחובר לשידה הבאה במידה — מציל. לפרוש התוס' ועוד: כשנמצא בתוך אהל המת ומוקף צמיד פתיל, ויש נקב בשידה והמוכני ממעטו מטפה; אם היא נשמטת, הרי אינו מבטלה שם ואינה ממעטת הנקב, ואם לאו — ממעטת.